
Juni 2014

Personligt betalningsansvar för aktiebolags rättegångskostnader – principerna om ansvarsgenombrott

---

Högsta domstolen har nyligen meddelat prövningstillstånd för frågan om ägare till ett aktiebolag kan bli personligt betalningsansvariga för bolagets rättegångskostnader enligt de s.k. principerna för ansvarsgenombrott. Frågan är principiellt intressant.

Ett av de mest utmärkande dragen för ett aktiebolag är att aktieägarna inte har något personligt betalningsansvar för bolagets skulder. En person som har en fordran hos ett aktiebolag är hänvisad till att försöka få betalt ur aktiebolagets tillgångar. Skulle aktiebolaget gå i konkurs får borgenären en fordran i konkursen.

En tvist innebär alltid såväl kostnader som risk. Hur goda förutsättningarna än är finns alltid risken att man förlorar. Om så sker är huvudregeln i domstol att förloraren får betala sina egna samt motpartens rättegångskostnader. Vid förlikningsförhandlingar förekommer det att den ena parten, ett aktiebolag, indikerar att det kanske inte finns så mycket pengar att hämta i bolaget och att motparten därför inte bör räkna med att få ut några pengar – även om den skulle vinna själva tvisten. Risken att lägga en massa tid och pengar på att försöka vinna och därefter inte vara garanterad att gå skadeslös ur processen får många att tänka ett extra varv kring vilket förlikningsbelopp som kan godtas. Det har hänt att jag som ombud fått frågan om det verkligen inte går att få någon av ägarna till aktiebolaget att betala för bolagets skulder om det skulle gå i konkurs. Svaret på frågan är: räkna inte med det och förbered dig på att det kommer att vara svårt.

Trots huvudregeln om frihet från personligt betalningsansvar som återfinns i aktiebolagslagen kan aktieägare eller styrelse i undantagsfall bli personligt betalningsansvariga för bolagets skulder. Som exempel kan nämnas kapitalskyddsreglerna i aktiebolagslagen som syftar till att sätta press på bolagets funktionärer att skydda bolagets eget kapital med risk för att annars bli personligt betalningsansvariga. Dessa undantag är relativt kända och det finns företag vars affärsidé är att leta upp och driva in fordringar där personligt betalningsansvar kan göras gällande.

Juni 2014
**Personligt
betalningsansvar
för aktiebolags
rättegångskostnader –
principerna om
ansvarsgenombrott**

Ett annat, inte lika känt, undantag från huvudregeln är de s.k. *principerna för ansvarsgenombrott*. Dessa principer, som inte har stöd i lag, innebär förenklat att en domstol kan ålägga ett aktiebolags ägare eller annan med bestämmande inflytande ett betalningsansvar för bolagets förpliktelser p.g.a. att motsatsen skulle leda till ett "icke godtagbart resultat". Med det menas att verksamheten i bolaget har bedrivits på ett, mot borgenärerna, så stötande eller illojalt sätt att reglerna om frihet från personligt ansvar ska brytas igenom.

Principerna för ansvarsgenombrott är inte lagstadgade utan vad dessa närmare innebär får man läsa sig till i juridisk litteratur och rättspraxis som är rätt sparsam. Under slutet av 80-talet presenterades ett förslag om att införa principerna i lag. Förslaget kritiserades dock av Lagrådet som bl.a. ansåg att behovet av lagstiftning på området var begränsat samt att förslaget hade ett vidare tillämpningsområde än det som utvecklats i praxis. Frågan om principernas ska få en egen lagregel har därefter varit uppe några gånger men utan att leda till lagstiftning.

Hur förhåller sig principerna om ansvarsgenombrott till ett utdömt rättegångskostnadsansvar mot ett bolag? Frågan har varit uppe till prövning av högre instans i ett fåtal fall varav det färskaste ännu inte nått vägs ände. Högsta domstolen har nämligen nyligen beslutat att pröva frågan om två fysiska personer som varit såväl aktieägare som styrelsefunktionärer i ett bolag är ansvariga för ett bolags rättegångskostnader enligt principerna för ansvarsgenombrott.

Svea hovrätts dom 2014-03-20 i mål T 3030-13

Bakgrunden i målet som ska upp till prövning i Högsta domstolen är följande. M.H. och J.L. var båda ägare i varsin koncern. Koncernerna hade anlitat en revisionsbyrå för skatterådgivning. Koncernerna hade gjort ett skattemässigt upplägg som underkändes av Skatteverket. Strax efter beslutet från Skatteverket försattes samtliga bolag i respektive koncern i konkurs. Konkursbona stämde revisionsbyrån och ville ha skadestånd med ca 60 miljoner kronor p.g.a. vårdslös skatterådgivning. Under processen i tingsrätten överlät konkursbona skadeståndsfördringarna till ett nybildat bolag som drevs och ägdes av M.H. och J.L. Det nybildade bolaget, det s.k. "Processbolaget", tog över konkursbonas talan i målet mot revisionsbyrån. Processbolaget förlorade målet i tingsrätten och blev förpliktat att betala revisionsbyråns rättegångskostnader med ca 3,3 miljoner kronor. Kort efter domen försattes Processbolaget i konkurs på egen begäran. Några pengar till att betala sin skuld till revisionsbyrån fanns inte i konkursboet.

Juni 2014
**Personligt
betalningsansvar
för aktiebolags
rättegångskostnader –
principerna om
ansvarsgenombrott**

Revisionsbyrån stämde M.H. och J.L. och yrkade ersättning motsvarande byråns rättegångskostnadsanspråk gentemot Processbolaget. Till stöd för sin talan åberopade revisionsbyrån principerna om ansvarsgenombrott och vann i både Stockholms tingsrätt och Svea hovrätt. Domstolarna fäste särskild vikt vid följande omständigheter. M.H. och J.L. hade ett stort eget ekonomiskt intresse av att en process fördes mot revisionsbyrån och hade förvärvat Processbolaget i huvudsakligt syfte att driva processen mot revisionsbyrån vidare. M.H. och J.L. hade inte utrustat bolaget med tillräckligt kapital för att täcka vare sig de löpande ombudskostnaderna eller de kostnader som oundvikligen skulle uppstå vid en eventuell förlust i rättegången mot revisionsbyrån. Domstolarna gjorde bedömningen att Processbolaget endast använts som en osjälvständig mellanhand mellan M.H. och J.L. å ena sidan och deras juridiska ombud i tvisten å den andra och att det därför var uppenbart att Processbolaget saknat ett självständigt affärsmässigt syfte samt självständig förvaltning och att omständigheterna sammantaget var sådana att ansvarsgenombrott förelåg.

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2010-06-23 i mål T 3004-08

År 2010 prövade Hovrätten över Skåne och Blekinge ett fall med vissa likheter (RH 2011:24). Omständigheterna i det fallet gällde också ett nybildat bolag som förvärvat skadeståndsfördringar gentemot personen P.O.N. från ett konkursbo. Det nybildade bolaget, "PAB", hade väckt talan mot P.O.N. men förlorat och blivit dömd att betala rättegångskostnader till P.O.N. Bolaget PAB saknade emellertid tillgångar och försattes i konkurs.

Efter att detta hade hänt stämde P.O.N. styrelseledamöterna i PAB och yrkade att de skulle förpliktas att betala PAB:s skuld till P.O.N. genom "principerna för ansvarsgenombrott". Helsingborgs tingsrätt konstaterade att det enda syftet med PAB:s verksamhet hade varit att driva skadeståndsprocessen mot P.O.N. och att bolaget saknat inkomstbringande affärsverksamhet i övrigt samt att PAB varit underkapitaliserat i förhållande till den verksamhet som bolaget bedrivit. Tingsrätten betecknade förfarandet som "ett klart exempel på ett illojalt missbruk av aktiebolagslagens grundläggande principer om aktieägarens frihet från personligt ansvar". PAB ägdes av ett holdingbolag med säte på Gibraltar och vem som var PAB:s egentliga ägare gick inte att utreda. Tingsrätten tolkade det sistnämnda som en ytterligare åtgärd i syfte att undvika risken för personligt betalningsansvar och ansåg att det enda rimliga var att de personer som stått för verksamheten i PAB skulle åläggas ett personligt ansvar för de förpliktelser mot P.O.N. som de gett upphov till. Tingsrätten förpliktade därför tidigare styrelseledamöter i PAB att betala PAB:s skuld till P.O.N. Hovrätten fastställde tingsrättens domslut. Målet prövades aldrig av Högsta domstolen.

Juni 2014
**Personligt
betalningsansvar
för aktiebolags
rättegångskostnader –
principerna om
ansvarsgenombrott**

Både det fall som ska prövas av Högsta domstolen och fallet från 2010 gällde alltså överlåtna fordringar från konkursbon till nybildade bolag som skapats i syfte att driva domstolsprocess som kärande. Dessa bolag konstaterades i båda fallen vara underkapitaliserade och sakna annan affärsverksamhet samt att omständigheterna sammantaget var sådana att principerna om ansvarsgenombrott blev tillämpliga med följderna att ägare respektive styrelseledamöter blev personligt betalningsansvariga för respektive bolags rättegångskostnader.

Det ska bli intressant att se vad Högsta domstolen har att säga om saken. I dag är det inte helt tydligt vilka förhållanden som kan grunda ansvarsgenombrott. Eftersom oklarheterna gäller ett undantag från en av aktiebolagslagens grundprinciper är det extra viktigt att förutsättningarna klargörs så att förutsebarheten ökar.

Ulrica Dahlberg,
Senior Associate / Advokat